

AMEN (1256) *indecl*

W funkcji *sb n indecl* w znaczeniu **1. c.** (9).

Pisane dużą literą 1151 r.

a pochylone, e jasne.

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVIII w.

1. Wyraz pochodzenia hebrajskiego ‘mocno, silnie’, uroczyste wyrażenie zgody lub życzenia; *amen, fiat Vulg* (1243) : Amen. To słowo rozumie się zaprawdę ja wierzę że się tak stanie a będzie nam to dano owo proflimy *SeklKat* T2; *KromRozm II* h2v; gdzie byś duchem błogostawiał/ yako rzecz Amen na twoje błogostawienye ten/ który yełt na myeyscu polpolitego człowyełká *KromRozm III* K6, K6; Przekłety człowiek który tczyni ryty albo lity Obras [...] robotę rąk rzemiełlnikow/ y poftawi go wkácie: y niechay rzetze wżyftek lud Amen [*bił Deut* 27/15]. *KrowObr* 111; Y rzekł Ieremiałz Prorok/ Amen: Ták niechay vczyni Pan *Leop Ier* 28/6; *BibRadz Apoc* 22/21; *BielKron* 45, 74, 94v, 318, 438; *RejAp* 7v, 54v, 156, 196; na każdy ártykuł przyzwalałi/ wołaiąc wielkim głofem/ Amen. *RejPos* 102, A6v; *KwiatOpis* D2; Gdy który fláchćić wichruie fwym łtanem/ Możemy mu rzec boday wifiał Amen. *RejZwierc* 219v, 218; Przekłety zábijający blizniego łwego potáiemnie/ y rzecz wżyftek lud/ amen *BudBib Deut* 27/24; Y odpowiedziałem a rzekłem. Amen Iehowo. (*marg*) Amen bądź ták (ábo niech ták będzie) albo prawda (–) *BudBib Ier* 11/5, *Deut* 27/15, 16, 17, 18, 19 (15); O witayze brácie miły: Pan Bog ci niech da dobry dzień. (–) Amen/ niech ták będzie: *CzechRozm* 40v, 66v, 176; *SkarŻyw* 320 [3 r.], 444; *CzechEp* 45, 115; *ReszPrz* 94; *LatHar* 400 *marg*; áby y proftacy/ [...] mogli ie [*pieśni*] wżdy rozładzać y potwierdzác/ odpowiedaiąc Amen. *WujNT* 615, *Apoc* 22/21, s. 331, 615.

Powtórzenie dwukrotne: A kto iełt wierny Pánu łwemu [...] niech rzecz Amen y Amen. *CzechEp* 101.

a. Uroczyste zakończenie modlitwy, przysięgi lub wezwania do Boga (1150) : day tu dobre pomyełfkanye a potim łtobą wyczne krolyowanye. Amē. *BierRaj* 20, 16, 17v, 19, 19v, 20 (17); *PowUrb* 1v,2, 3, 4v; *OpecŻyw* 17v, 19v, 20v, 87v, 91 (38); *ForCnR* E3; *PatKaz I* 18, 18v; *PatKaz II* 86v; *PatKaz III* 92v, 97v, 132, 154v; *TarDuch ktv*, D, Dv [2 r.], D2 [2 r.] D2v (12); *GlabGad* L7, P8v; *WróbŻółt* Ps 88/7; *RejPs* 16v, 23, 27, 29v, 30v (117); Y niewodz nas w pokuły/ ale nas wybaw od włzego złego Amē *SeklKat* C, B4v, Cv, C3, C4, C4v, D2 (8); *MurzHist* V3v; *MrowPieś* A4v; *LubPs* A6, T5v, Z4, łfv *marg*, gg [3 r.]; *GroicPorz* aa2v, mm4; *SeklPieś* 20v; *KrowObr* B4v, 2v, 41, 50, 72v (18); *RejWiz* A4; *Leop Is* 65/16, 3.*Esdr* 9/46, *Rom* 16/24, *Gal* 1/5, 1.*Tim* 1/9 (13); *OrzList* g3v; *LeszczRzecz* A6v; *OrzRozm* G3, M3, V3v; *BibRadz I* 6, 7, *Ps* 105/48, *Matth* 6/13, *Luc* 24/53, 1.*Tim* 1/17 (8); *BielKron* 331v, 438; *OrzQuin* Aa5v, Y; *SarnUzn* C, C3v, D7, H7; *LeovPrzep* F3, Kv; *RejAp* B7 [3 r.], 6, 9, 13, 28v (25); *RejPos* A3v, A6v, 4, 7v, 11 (99); *RejPosWiecz*² 96; *RejPosWiecz*³ 99, 99v; *GrzegŚm* 67; *KuczKat* 436; *RejZwierc* 28v, 179v, 206v, 266, 266v; *BielSpr* 76; *WujJud* B3v, 2, 19, 21v, 25v (7); *WujJudConf* 19; *RejPosRozpr* c4v; *RejPosWstaw* 22v, 42v, 111, 144; *MycPrz* I A4; *BiałKaz* N; *BudNT* aij5v, 1.*Tim* 6/16, *Petri* 4/11, 2.*Petri* 3/18, *Apoc* 5/14 (12); *CzechRozm* A4v, 5, 5v, 10v, 102 (8); *KarnNap* B3, C2, E, Fv, G, G3; *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 152, 330, 404; *KochPs* 163; *SkarŻyw* 4, 16, 21, 28, 31 (106); *CzechEp* 46, 63, 73, 78, 83 (10); *NiemObr* 66, 67, 91, 116, 145, 151 (8); *ReszPrz* 89, 113; *WerGość* 270; *WerKaz* 306; *ArtKanc* A10v, A12 [2 r.], A14, A15v,

A16v (63); *GrabowSet* L2v; *LatHar* 4, 5 [2 r.], 7, 9, 12 (301); Láfká Páná náلزega Iefulá Chríftulá z wámi wlyztkimi. Amen. *WujNT* 1.Rom 16/24, *Matth* 6/13, 1.Rom 1/25, 8/5, 11/36, 15/33 (44); *WysKaz* X3v, 48; W Imię Boże/ Amen. My Kázimiérz/ z láłki Božéy Krol Polłki/ [...] ná wieczną pámięć dáiemy znáć przez ninieylyzy Liłt *SarnStat* 896, 3, 4, 11, 185, 189 (35); *SiebRozmysł* B3, B4, B4v, C, Cv (22); *PowodPr* 85; *SkarKaz* 8b, 43b, 85b, 123b, 162b (19); *SkarKazSej* 664b, 671a, 677b, 683b, 688b (8).

Powtórzenia dwukrotne (24), *trzykrotne* (2), *siedmiokrotne* (1): Bogofławion bądź pan bog Iıraelski od wiekow y nawieki wieczne/ amen amen To ieft, łtań łie łtań łie. *WróbŻołt* Ov, Ps 40; *LubPs* L3, Q4v; *BibRadz* Ps 41/14, 89/53; *BiałKat* 386v; *BudBib* I c4; *CzechRozm* 224; Amen Amen Amen/ Amen Amen Amen/ Amen táko Bog day/ byłmy połzli wlyzycy w ray *SkarŻyw* 358; Co Pánie Bože day wlyztkim rychło/ Amen y Amen. *CzechEp* 11v, 20, 107, 427; *NiemObr* 180; *ArtKanc* T8v, Mll; *LatHar* 396, 400, 546 [5 r.], 547 [4 r.].

Połączenia: »amen alleluja; alleluja amen« (7 : 2): *LubPs* Y4; *RejAp* 155v, 156; boś ty wlyzłtkich rzeczy Pánem/ wiecznie požegnánym, Amen/ Alleluia *ArtKanc* T11, F6v, H2, H16v; *LatHar* 367; pokłoniłi łię Bogu łiedzącemu ná łtolicy/ mówiąc: Amen/ Allelu-łá *WujNT* *Apoc* 19/4.

W przen (1) : Amen ten robi iáko chłop Bo łie kniemu ma káždy pop *RejRozpr* B4v.

b. *Uroczyste zakończenie utworu lub jakiejś jego części* (31) : *PatKaz* I 7; *PatKaz* III 115v; Koniec wyrwany Sálomoná/ godny dziewetzkom ku polłłtzyznie. Amen. *March*³ Xv; *LudWieś* A3, A3v; *SeklKat* A5, R4v, T3v; *KrowObr* Cv, C4v; A imię miałłá od te^o dniá/ Pan ná tym mieyłcu. Amen. Koniec Proroctwá Proroká Ezechielá. *Leop Ez* 48/25; *KwiatWych* Q3; *SienLek* 164; *RejAp* 87; *HistRzym* 54, 76v, 84, 87v, 91v, 98; *RejPos* A4; *BudBib* I c4; Y byli zázwdy wświátnicy chwaláć y błogołłwíáć Bogá. Amen. Ewánieli. ł. Lukálzá koniec. *BudNT* *Luc* 24/53; 1.*Ioan* 6/14; *WujNT* 123 *marg*, 186 *marg*, 390 *marg*, *Hebr* 13/24, 1.*Ioan* 5/20 (6); *SapEpit* B4v.

c. *Koniec, dokończenie wszystkiego; przen* (9) : Kazałci powiedzieć Pan/ ktory rzeczony ieft Amen *RejAp* 41v, 42; áleby w nim wlyzłtkich obietnic Božych Amen vpátrowáli: *CzechRozm* 99, 105; *WujNT* *Apoc* 1/7, 3/14.

Szereg: »amen abo (to jest) koniec; koniec i amen« (2 : 1): figury one wlyzłtkie zakonne náń łie łciągály/ y w nim Amen łwoie/ ábo koniec wlyzły *CzechRozm* 143v; w Chryłtufie wlyzłtkie obietnice Bože łá/ ták y amen: to ieft/ koniec ábo łkuteczne wypełnienie łwoie wlyzły. *CzechRozm* 91v; *CzechEp* 307.

2. *Uroczyste zapewnienie: zaiste, zaprawdę* (13) : *KrowObr* 77v; A iż to ieft pewná prawdá/ vtwordzić to nam raczył oná zwykłą przyłięgá łwoiá/ powiediáć/ Amen. *RejAp* 16, 42; *RejPos* *Wiecz*² 90v; *CzechRozm* 91v.

Powtórzenie dwukrotne (4): Amen amen powiedam wam/ iż ocżkolwiek będziecie prołić Oyczá mego w imię moié/ będzie wam dano. *RejPos* 132v; *CzechEp* 23, 189; Słowá niektore Zydowłkie zołłtáwiłem [...] drugim zás przełožyl: iáko Amen Amen, Záprawdę záprawdě *WujNT* 23 *przedm*.

Synonimy: **2.** *zaiste*.